

LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCINIŲ BENDROVIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 30¹, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 STRAIPSNIŲ, PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 46¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 15, 17, 21, 27, 28, 29, 30, 30¹, 32, 34, 37, 37², 40, 42, 45, 47, 47¹, 51 ir 78 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 46¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant pagerinti verslo sąlygas, taip pat siekiant didinti Lietuvos, kaip verslui palankios jurisdikcijos patrauklumą, panaikinant esamas reguliacinės aplinkos kliūtis bei sudarant palankias sąlygas aukštą pridėtinę vertę kuriančių bendrovių steigimui, veikimui, taip pat investicijų pritraukimui.

Įstatymo projekto tikslas – pagerinti verslo aplinką, sumažinant verslui tenkančią administracinę naštą, liberalizuoti esamą teisinį reguliavimą, plėtoti, tobulinti akcininkų dalyvavimo ir balsavimo visuotiniuose akcininkų susirinkimuose organizavimo elektroninių ryšių priemonėmis reglamentavimą, o taip pat išspręsti praktikoje kylančias kitas problemas, susijusias su Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – Akcinių bendrovių įstatymas, ABI) taikymu.

Įstatymo projektas, be kita ko, parengtas įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 (TAR, 2020-12-11, Nr. 27121), 133.1. punktą dėl galimybių pradėti ir administruoti verslą gerinimo (Projektas: Dereguliacija ir geresnis verslo klimatas), sustiprinant mažųjų akcininkų teises, taip pat pagal Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą (eil. nr. 5.3.5) (TAR, 2021-03-17, Nr. 5318), kuriame numatyta parengti ir priimti Akcinių bendrovių įstatymo projektą, siekiant nustatyti mažesnio įstatinio kapitalo ribą ir palengvinti galimybes pradėti naują verslą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Įmonių politikos departamento (direktorius Vaidotas Rudokas, vaidotas.rudokas@eimin.lt, tel. +370 640 92443) Įmonių teisės skyriaus (vedėjas Jaunius Petrauskas, jaunius.petrauskas@eimin.lt, tel. +370 658 89 106) darbuotojai.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtinta, kad uždarnosios akcinės bendrovės įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 2500 eurų.

Akcinių bendrovių įstatymo 45 straipsnio 4 dalis numato, kad kiekvieno akcijas pasirašiusio asmens pradinis įnašas pinigais turi būti ne mažesnis kaip 1/4 visų jo pasirašytų akcijų nominalios vertės ir visų pasirašytų akcijų nominalios vertės perviršio suma. Likusi dalis už pasirašytas akcijas turi būti apmokama per akcijų pasirašymo sutartyje nustatytą terminą, kuris negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo atitinkamos sutarties ar akto sudarymo dienos (Akcinių bendrovių įstatymo 45 straipsnio 8 dalis). Šios nuostatos grindžiamos 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų 69 straipsnio nuostata, kad „*už įnašą išleistos akcijos, didinant pasirašytąjį kapitalą, apmokamos sumokant ne mažiau kaip 25 % jų nominalios vertės arba, jei nominalios vertės nėra, buhalterinės vertės. Jeigu numatytas emisijos perviršis, jis apmokamas visas*“. Taigi, didinant įstatinį kapitalą bendrovės šiuo metu turi galimybę atidėti tik akcijų nominalios vertės apmokėjimą, tačiau negali atidėti akcijų priedų dalies apmokėjimo. Be to, šios Akcinių bendrovių įstatymo nuostatos taikomas tiek akcinėms, tiek uždarosioms akcinėms bendrovėms.

Šiuo metu galiojančiame Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnyje numatyta galimybė akcininkams visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvauti ir balsuoti elektroninių ryšių priemonėmis, ir tai, kad tokiais atvejais naudojamų priemonių reikalavimai ir apribojimai turi būti proporcingi siekiamiems tikslams – tinkamam tapatybės nustatymui, perduodamos informacijos saugumui užtikrinti.

Reguliavimas dėl akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, sandorių su susijusia šalimi įtvirtintas Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnyje. Šiuo reguliavimu įtvirtinti listinguojamos bendrovės sandorių su susijusia šalimi vertinimo kriterijai, jų tvirtinimo ir atskleidimo tvarka. Šios nuostatos *mutatis mutandis* taikomos ir sandoriams, sudaromiems tarp listinguojamos akcinės bendrovės susijusios šalies ir šios akcinės bendrovės dukterinės bendrovės. Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintas reikalavimas stebėtojų tarybai arba priežiūros funkcijas atliekančiai valdybai tvirtinti taip pat listinguojamos akcinės bendrovės interneto svetainėje skelbti apima visus Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio 1 dalies kriterijus atitinkančius sandorius su susijusia šalimi ir šiuo metu nėra pasinaudota galimybe įtvirtinti 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/828, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos [2007/36/EB](#) nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu 9 c straipsnio 6 dalyje numatytas išimtis.

Akcijų klases reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymo 42 straipsnis. Šiuo metu nustatyta, kad bendrovės privilegijuotosios akcijos gali sudaryti ne didesnę kaip 1/3 įstatinio kapitalo dalį. Pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą bendrovės privilegijuotosios akcijos gali būti su kaupiamuoju dividendu arba su nekaupiamuoju dividendu, su balso teise ar be balso teisės. Taip pat šiame straipsnyje įtvirtinta, kad bendrovės privilegijuotosios akcijos gali būti konvertuotos į paprastas akcijas. Teisinis reguliavimas, sudarantis galimybes išleisti kitos apimties teises suteikiančias privilegijuotąsias bendrovės akcijas, šiuo metu nėra įtvirtintas.

Akcinių bendrovių įstatymo 45 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad akcijos emisijos kaina turi būti ne mažesnė už jos nominalią vertę, tačiau nėra aišku, ar tos pačios emisijos akcijos kainos gali būti skirtingos, nors ir ne mažesnės už nominaliąją vertę.

Akcinių bendrovių įstatyme taip pat nėra reglamentuojamas smulkiųjų akcininkų akcijų išpirkimo institutas. Specialios taisyklės, ginančios smulkiųjų akcininkų interesus išperkant jų akcijas, yra nustatytos Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatyme ir taikomos akcinėms bendrovėms, kurios pagal Vertybinių popierių įstatymą laikomos vertybinių popierių emitentais.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Dėl minimalaus uždarnosios akcinės bendrovės įstatinio kapitalo mažinimo

Pastaraisiais metais Europos Sąjungoje vyrauja tendencija mažinti uždarnosios akcinės bendrovės tipo bendrovių minimalaus įstatinio kapitalo reikalavimus arba kurti naujas uždaro tipo bendrovių supaprastintas teises formas, kurių įstatinis kapitalas yra nedidelis. Pavyzdžiui, Liuksemburge numatyta galimybė steigti supaprastintą ribotos atsakomybės bendrovę (*Société à responsabilité limitée simplifiée – SARL-S*), kuriai taikomos taisyklės skiriasi nuo tų, kurios taikomos įprastinei uždarajai akcinei bendrovei (*Société à responsabilité limitée – SARL*). Minimalus įstatinis kapitalas yra 1 euras, o įmonė gali būti steigiama privačiu aktu, be notaro, tačiau tokia bendrovė gali būti steigiama tik gavus leidimą ir nurodžius konkrečią jos paskirtį steigimo akte, pavyzdžiui, jas gali steigti amatininkai, prekybininkai ar gamintojai.

Atsižvelgiant į Įstatymo projekto tikslą pagerinti verslo aplinką ir skatinti verslą, taip pat siekiant didinti uždarnosios akcinės bendrovės teisinės formos patrauklumą ir galimybę panaudoti ją smulkiajam ir vidutiniam verslui vykdyti bei įvertinus tai, kad veiklos pradžioje 2500 eurų suma gali būti reikšminga sprendžiant dėl uždarnosios akcinės bendrovės steigimo, Įstatymo projektu siūloma optimizuoti uždarnosios akcinės bendrovės įstatinio kapitalo dydį ir nustatyti, kad uždarnosios akcinės bendrovės įstatinis kapitalas būtų ne mažesnis kaip 1000 eurų. Steigiamos uždarnosios akcinės bendrovės galėtų ir toliau rinktis įstatinio kapitalo dydį pagal poreikį, kadangi Įstatymo projektu siūlomu reguliavimu keičiamas tik reikalavimas minimaliam įstatinio kapitalo dydžiui. Atsižvelgiant

į tai, kad uždaroji akcinė bendrovė yra kapitalo pagrindu sukurta ir veikianti ribotos civilinės atsakomybės bendrovė, ji turėtų būti kuriama investuojant optimalią lėšų sumą. Tačiau pažymėtina, kad net 76, 6 proc. visų per paskutinius 3 metus įsteigtų uždarytųjų akcinių bendrovių buvo įsteigtos pasirinkus minimalųjį Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtintą įstatinio kapitalo dydį. Įstatinio kapitalo reikalavimo mažinimas uždarojoms akcinėms bendrovėms reikšmingai pagerintų verslo sąlygas ir prisidėtų prie Lietuvos konkurencingumo didinimo. Kitose šalyse, pavyzdžiui, Latvijoje minimalus įstatinis kapitalas privalo būti ne mažesnis kaip 2800 EUR, Estijoje – 2500 EUR, Danijoje – 5376,59 EUR, Lenkijoje – dydis atitinkantis 1087,84 EUR, Suomijoje – 2500 EUR, Slovakijoje – 5000 EUR, Ispanijoje – 3000 EUR.

Dėl akcininkų dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsavimo jame elektroninių ryšių priemonėmis

Pastarųjų metų įvykiai (pandemija, karantino laikotarpis), verslo kūrimo bei vystymo tendencijos, taip pat ateities perspektyvos paskatino bendroves ir akcininkus vis dažniau taikyti kitokias, alternatyvias akcininkų susirinkimų organizavimo formas. Tuo pačiu tai skatina plėtoti ir tobulinti susirinkimų organizavimo elektroninių ryšių priemonėmis klausimus reglamentuojančias teisės normas. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma papildyti Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio nuostatas.

Įstatymo projekte siūloma nustatyti akcininkų, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, teisę pareikalauti iš bendrovės, kad būtų sudaryta teisė dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsuoti jame elektroninių ryšių priemonėmis. Tokią teisę turėtų ne tik akcininkas, turintis 1/10 visų balsų, bet ir akcininkų grupė, kurią sudarantys akcininkai kartu turi 1/10 ar daugiau, visų balsų. 1/10 visų balsų riba siūloma atsižvelgiant į tai, kokias reikšmingas teises pagal šiuo metu galiojantį Akcinių bendrovių įstatymą turi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 10% visų balsų: teisę inicijuoti visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą (ABĮ 23 straipsnio 1 dalis), teisę reikalauti slapto balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime (ABĮ 27 straipsnio 7 dalis), teisę prieštarauti pavienių stebėtojų tarybos ar, jei ji nesudaroma, valdybos narių rinkimui (ABĮ 31 straipsnio 13 dalis, 33 straipsnio 3 dalis), teisę reikalauti uždarnosios akcinės bendrovės valdymo organo rašytinės ataskaitos dėl reorganizavimo sąlygų (ABĮ 64 straipsnio 3 dalis).

Įstatymo projekte taip pat siūloma nustatyti, kad esant visų akcininkų sutarimui bendrovės įstatuose galima būtų numatyti, kad visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvaujama ir balsuojama tik elektroninių ryšių priemonėmis. Manytina, kad siūlomas įtvirtinti įstatyminis reikalavimas dėl 100% visų akcininkų balsų pritarimo, apsaugos mažųjų bendrovės akcininkų interesus įgyvendinant dalyvavimo ir balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime teises. Siekiant atsisakyti pareigos dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime tik elektroninių ryšių priemonėmis turėtų būti keičiami bendrovės įstatai ir tam pakaktų kvalifikuotos balsų daugumos (ABĮ 28 straipsnio 1 dalies 1 punktas), kadangi toks įstatų pakeitimas numatys mažesnius dalyvavimo ir balsavimo ribojimus. Atkreiptinas dėmesys, kad nustatant įstatuose taisyklę, kad dalyvaujama ir balsuojama tik elektroninių ryšių priemonėmis, įstatuose gali būti numatyta, kad tam tikrais nurodytais esminiais klausimais (pvz. įstatinio kapitalo didinimas, įstatų keitimas, reorganizavimas, likvidavimas ir pan.) sprendimai priimami tik susirinkimuose dalyvaujant tiesiogiai (paliekant teisę dalyvauti elektroninių ryšių priemonėmis). Pažymėtina, kad siūlomi Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio pakeitimai neriboja akcininkų teisės susitarti dėl efektyviausio visuotinių akcininkų susirinkimų organizavimo būdo ar jų derinio.

Įstatymo projekte taip pat siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai bendrovės įstatai numato dalyvavimą ir balsavimą susirinkimuose elektroninių ryšių priemonėmis, bendrovės valdyba (jei valdyba nesudaroma – bendrovės vadovas) turi patvirtinti dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsavimo jame elektroninių ryšių priemonėmis tvarką. Tokioje tvarkoje, atsižvelgiant į bendrovės dydį, struktūrą, veiklą, akcininkų skaičių ir kitus ypatumus, turėtų būti išsamiai aptarti Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnio 5 dalyje minimi reikalavimai akcininkų (jų įgaliotų ir kitų dalyvaujančių asmenų) tapatybei nustatyti, reikalavimai perduodamos informacijos saugumui

užtikrinti, o taip pat reikalinga įranga, programos (*Microsoft Teams, Google Hangouts, Skype, Zoom* ir kitos specializuotos programos) bei kiti svarbūs aspektai susiję su komunikacija, registracija, balsavimu, slapto balsavimo atvejais, įrašo darymu ir (ar) protokolavimu, techninių trukdžių atvejais ir kitais susirinkimų organizavimo klausimais. Atkreiptinas dėmesys, kad patvirtinta dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime ir balsavimo jame elektroninių ryšių priemonėmis tvarka negali riboti su dalyvavimu susirinkime susijusių akcininkų teisių: teisės pareikšti nuomonę, užduoti klausimus, dalyvauti diskusijose, teisės ginčyti priimtus sprendimus ir kt.

Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas ypač aktualus didesnių dalyvių skaičių turinčioms bendrovėms, o ypač tais atvejais, kai akcininkai yra užsienio valstybių piliečiai ar juridiniai asmenys. Siūlomi pakeitimai paskatintų elektroninių ryšių priemonių naudojimą, visuotinių akcininkų susirinkimų organizavimas taptų sklandesnis, paprastesnis, be kita ko ir pigesnis procesas tiek bendrovėms, tiek ir šių bendrovių akcininkams. Dalyvavimo ir balsavimo visuotiniuose susirinkimuose elektroninių ryšių priemonėmis klausimai jau yra reglamentuoti Estijos ir Latvijos teisės aktuose, taip pat reguliuojami ar plačiai diskutuojami daugumoje pažangių Europos Sąjungos ir pasaulio valstybių.

Dėl kitų pakeitimų, susijusių su visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimu

Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo 89 straipsnyje, įgyvendinančiame 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/828, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos [2007/36/EB](#) nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu, nurodyta galimybė ir būdas akcininkams dalyvauti ir balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime – pateikti pranešimus emitentams per tarpininkų grandines. Šis naujai įtvirtintas būdas nėra minimas Akcinių bendrovių įstatyme. Atkreiptinas dėmesys, kad minėtas būdas nėra laikomas dalyvavimu ir balsavimu susirinkime elektroninių ryšių priemonėmis ar bendruoju balsavimo biuleteniu, todėl siekiant šių būdų išskyrimo, Įstatymo projektu siūloma papildyti Akcinių bendrovių įstatymo 21 straipsnį nauja 3¹ dalimi ir pateikti nuorodą į Finansinių priemonių rinkų įstatymą. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu sistemiškai siūloma papildyti ir Akcinių bendrovių įstatymo 27 straipsnį nauja 5¹ dalimi dėl kvorumo nustatymo ir sprendimų priėmimo visuotiniame akcininkų susirinkime, kai balsuojama minėtu būdu.

Visuotiniame akcininkų susirinkime dalyvaujant ir balsuojant elektroninių ryšių priemonėmis galimi techniniai ir kitokie trukdžiai. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūlomoje Akcinių bendrovių įstatymo 27 straipsnio naujoje 10 dalyje siūloma nustatyti akcinėms bendrovėms reikalavimą, kad susirinkime dalyvaujančio ir balsuojančio asmens tapatybė būtų nustatoma prieš kiekvieną svarstomą klausimą. Šis reikalavimas galėtų būti netaikomas, kai susirinkime dalyvaujama ir balsuojama elektroninių ryšių priemonėmis, leidžiančiomis tiesioginį vaizdo perdavimą (taip pat kai balsuojama raštu, teikiant balsavimo biuletenį ir kai balsavimo nurodymai teikiami per sąskaitų tvarkytojus).

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomi sprendimai dėl visuotinio akcininkų susirinkimo organizavimo ir balsavimo elektroninių ryšių priemonėmis, Įstatymo projektą taip pat siūloma papildyti nuostatomis dėl visuotinio akcininkų susirinkimo protokolo, o taip pat bendrojo balsavimo biuletenio pasirašymo kvalifikuotu parašu ar pažangiuoju elektroniniu parašu, jeigu tokia galimybė nustatyta bendrovės įstatuose.

Įstatymo projektu taip pat siūloma tikslinti nuostatas dėl visuotinio akcininkų susirinkimo protokolo priedų tais atvejais, kai šis protokolas teikiamas tretiesiems asmenims. Pažymėtina, kad svarbu užtikrinti, kad tretiesiems asmenims kartu su protokolu būtų pateikiami tik esminiai dokumentai, susiję su tinkamu visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimu, visų akcininkų sąrašu, taip pat pastabomis dėl protokolo ir protokolą pasirašiusių asmenų išvadamis dėl šių pastabų, todėl šiems asmenims teikiamų dokumentų sąrašas siaurinamas lyginant su prie protokolo pridedamų dokumentų sąrašu vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo 29 straipsnio 5 dalimi.

Akcinių bendrovių įstatymo 30¹ straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta, kad visuotiniame akcininkų susirinkime įgaliojinius turi tokias pačias teises, kokias turėtų jo atstovaujamas akcininkas. Atsižvelgiant į tai, kad tuo atveju, kai balsuojama per sąskaitų tvarkytojus ir Centrinį vertybinių

popierių depozitoriumą, laikoma, kad balsuoja pats akcininkas savo balsą perduodamas per sąskaitų tvarkytojus, Įstatymo projektu siūloma papildyti šio straipsnio 1 dalį nuostata, kad balsavimo nurodymų pateikimas per sąskaitų tvarkytojus ir Centrinį vertybinių popierių depozitoriumą, vadovaujantis Finansinių priemonių rinkų įstatymu, nėra laikomas balsavimu pagal įgaliojimą.

Dėl akcijų apmokėjimo tvarkos pakeitimų

Praktikoje kylant neaiškumams, ar tos pačios emisijos akcijos kainos gali būti skirtingos, Įstatymo projektu siekiama papildyti Akcinių bendrovių įstatymo 45 straipsnio 2 dalį nuostata, kad vienos akcijų emisijos metu akcijos gali būti leidžiamos skirtingomis akcijų emisijos kainomis. Siūlomas pakeitimas padėtų bendrovėms išvengti situacijų, kuomet tos pačios akcijų emisijos kainos turi būti skirtingos, tačiau bendrovės, atsižvelgdamos į šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, privalo didinti įstatinį kapitalą kelis kartus, pavyzdžiui, keičiant konvertuojamąsias obligacijas į akcijas, kai skirtingų investuotojų turimos obligacijos gali būti keičiamos skirtingu santykiu.

Įstatymo projektu kartu yra keičiami reikalavimai dėl pradinių įnašų už pasirašytas akcijas apmokėjimo. Atsižvelgiant į tai, kad 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų 69 straipsnis yra taikomas tik akcinėms bendrovėms, siūloma papildyti Akcinių bendrovių įstatymo 45 straipsnio 4 dalį nurodant, kad uždaronoje akcinėje bendrovėje pradinis įnašas galėtų būti ne mažesnis kaip 1/4 dalis visų jo pasirašytų akcijų nominalios vertės, netaikant reikalavimo dėl emisijos perviršio visiško apmokėjimo. Priėmus siūlomus pakeitimus, uždaroji akcinė bendrovė ne tik išvengtų dažno įstatinio kapitalo didinimo, siekiant išvengti ypač didelių sumų mokėjimo vienu kartu, bet ir turėtų galimybę atidėti ne tik akcijų nominalios vertės, tačiau ir akcijų priedų dalies apmokėjimą.

Dėl susijusių šalių sandorių reglamentavimo pakeitimų

Įstatymo projektu siūloma tikslinti Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio nuostatas, reglamentuojančias akcinių bendrovių, kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje sandorius sudaromus su susijusia šalimi. Poreikis peržiūrėti Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio nuostatas kilo įvertinus Lietuvos Banko, atliekančio listinguojamų akcinių bendrovių priežiūrą, taip pat kai kurių akcinių bendrovių įvardintas problemas dėl šio Akcinių bendrovių įstatymo straipsnio nuostatų reguliavimo trūkumų. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) Sekretoriato dokumente dėl Lietuvai skirtų rekomendacijų bendrovių valdysenos srityje¹ taip pat atkreipiamas dėmesys, kad rinkos dalyviai išreiškia susirūpinimą dėl Akcinių bendrovių įstatymo 37² praktinio įgyvendinimo neaiškumų sudarant sandorius tarp listinguojamos akcinės bendrovės susijusių šalių ir šios bendrovės dukterinių bendrovių.

Įstatymo projektu siūloma tikslinti šio straipsnio 1 dalį įtvirtinančią sandorių, kuriems taikomi reikalavimai dėl susijusių šalių sandorių tvirtinimo ir jų atskleidimo, kriterijus. Šiuo metu Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio nuostatos taikomos akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, sandoriams su susijusia šalimi, jeigu jie: 1) sudaromi neįprastinėmis sąlygomis ir (ar) 2) nepriskiriami bendrovės įprastai ūkinei veiklai, ir (ar) 3) daro reikšmingą įtaką bendrovei, jos finansams, turtui, įsipareigojimams. Kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, kad sandoris daro reikšmingą įtaką bendrovei, jos finansams, turtui, įsipareigojimams, nurodomi akcinės bendrovės įstatuose. Pažymėtina, kad reikalavimus dėl susijusių šalių sandorių skaidrumo ir tvirtinimo įtvirtina 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/828, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos [2007/36/EB](#) nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu (toliau – Direktyva). Direktyva numato, kad susijusių šalių sandorių skaidrumo ir tvarumo reikalavimai turi būti taikomi reikšmingiems sandoriams. Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnis tikslintinas, kadangi pagal galiojantį reguliavimą, vadovaujantis šio straipsnio 1 dalies kriterijais, visiems listinguojamų bendrovių sandoriams, net jeigu jie nėra reikšmingi, bet sudaromi neįprastinėmis sąlygomis arba nepriskiriami bendrovės įprastai ūkinei veiklai, taikomi Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio reikalavimai ir dėl to

¹ EBPO Sekretoriato dokumentas dėl Lietuvai skirtų rekomendacijų bendrovių valdysenos srityje įgyvendinimo, <https://www.oecd.org/corporate/Lithuania-Corporate-Governance-Progress-Note.pdf>

akcinėms bendrovėms sukuriama neproporcinga administracinė našta. Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti aiškų sandorio su susijusia šalimi reikšmingumo nustatymo kriterijų, kuris atitiktų akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje 1/10 vėliausiai sudarytame balanse nurodytos turto vertės. Ši riba siūloma išanalizavus ir kitų užsienio šalių praktiką. Be kita ko, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio reikalavimai, išskyrus šio straipsnio 10–12 dalis, būtų taikomi tik tiems reikšmingumo kriterijų atitinkantiems sandoriams su susijusia šalimi, kurie sudaromi neįprastinėmis rinkos sąlygomis ir (ar) nepriskiriami bendrovės įprastai ūkinei veiklai. Tai reiškia, kad užtektų bent vienos iš paminėtų aplinkybių, kad reikšmingumo kriterijų atitinkančiam sandoriui su susijusia šalimi turėtų būti gaunamas akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, stebėtojų tarybos arba valdybos, atliekančios priežiūros funkcijas, pritarimas.

Įstatymo projektu taip pat siūloma papildyti Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnį nauja 10 dalimi, nustatant išimtis, kad tvirtinimo ir atskleidimo taisyklės netaikomos akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje sandoriams su susijusia šalimi, kuriuos siūloma sudaryti visiems šios bendrovės akcininkams vienodomis sąlygomis, sandoriams dėl šios akcinės bendrovės vadovo, valdybos ar stebėtojų tarybos narių atlygio, taip pat sandoriams su dukterine bendrove, kurios visų akcijų savininkė yra ši akcinė bendrovė. Pažymėtina, kad galimybę įtvirtinti išimtis dėl sandorių su susijusia šalimi numato ir Direktyva. Iki šiol jokios Direktyvoje numatytos išimtys Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnyje įtvirtintos nebuvo, tačiau atsižvelgiant į Įstatymo projekte siūlomą įtvirtinti išimčių turinį, jų dažnumą bei tai, kad rizikos išimtimi siūlomą įtvirtinti sandorių su susijusia šalimi akcinei bendrovei, taip pat jos akcininkams nėra arba ji yra minimali, manytina, kad šių išimčių įtvirtinimas padėtų ženkliai sumažinti administracinę naštą listinguojamoms akcinėms bendrovėms.

Šiuo metu Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio 10 dalyje numatyta, kad šio straipsnio nuostatos, išskyrus 9 dalį (paskelbimas interneto svetainėje), netaikomos akcinės bendrovės sandoriams su susijusia šalimi, sudaromiems verčiantis įprasta veikla. Įstatymo projektu siūloma, kad reikšmingumo kriterijų atitinkantys listinguojamos akcinės bendrovės sandoriai su susijusia šalimi, sudaromi įprastinėmis rinkos sąlygomis verčiantis įprasta ūkine veikla būtų periodiškai vertinami dėl atitikimo šioms sąlygoms (kad sandoris sudaromas įprastinėmis sąlygomis ir verčiantis įprasta ūkine veikla) vadovaujantis stebėtojų tarybos arba valdybos, atliekančios priežiūros funkcijas, patvirtinta tvarka ir sąlygomis. Tai reiškia, kad akcinės bendrovės priežiūros organui būtų sudaryta galimybė apsispręsti dėl įprastinės veiklos sandorių vertinimo poreikio laisvai nustatant sandorių atitikimo minėtoms sąlygoms vertinimo periodiškumą, be kita ko, sudaryti galimybę laisvai nustatyti tokių sandorių vertinimo tvarką. Įvertinus tai, kad įprastinės veiklos sandoriai yra tokie, kurių sudaroma daugiausiai – vadovaujantis Įstatymo projektu, nebebus reikalaujama apie tokius sandorius skelbti akcinės bendrovės interneto svetainėje vėliausiai sandorio su susijusia šalimi dieną, nebent toks skelbimas būtų nustatytas akcinės bendrovės priežiūros organo nustatytoje tvarkoje. Įprastinėmis rinkos sąlygomis verčiantis įprasta ūkine veikla sudaromi sandoriai su susijusia šalimi, kaip ir įtvirtinta dabar, turės būti nurodomi bendrovės metiniame pranešime, vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 23¹ straipsnio 1 dalies 5 punktu.

Įstatymo projektu siūloma tikslinti ir Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio 11 dalį, kurioje įtvirtinami reikalavimai dėl sandorių sudaromų tarp akcinės bendrovės, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, susijusios šalies ir šios akcinės bendrovės dukterinės bendrovės. Šiuo metu įtvirtinta Akcinių bendrovių įstatymo 37² straipsnio 11 dalies nuostata kelia daug neaiškumų dėl praktinio jos įgyvendinimo, todėl kad joje yra nustatyta, kad straipsnis *mutatis mutandis* taikomas 1 dalyje nurodytus kriterijus atitinkantiems sandoriams, sudaromiems tarp su akcine bendrove, kurios akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, susijusios šalies ir šios bendrovės dukterinės bendrovės. Taigi, pagal galiojantį teisinį reguliavimą taikoma visa sandorio vertinimo ir jo atskleidimo procedūra. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju akcinė bendrovė nėra sandorio šalis, todėl listinguojamos bendrovės skirtingai interpretuoja šią nuostatą dėl neaiškumo, kurios bendrovės (listinguojamos akcinės bendrovės ar dukterinės bendrovės) stebėtojų taryba ar priežiūros funkcijas atliekanti valdyba, turėtų duoti pritarimą tokiam sandoriui, taip pat

kurios bendrovės interneto svetainėje turėtų būti paskelbiama informacija apie sudarytą sandorį vėliausiai jo sudarymo metu. Siekiant teisinio aiškumo, taip pat mažinant bendrovėms tenkančią administracinę naštą, Įstatymo projektu siūloma atsisakyti tokių sandorių tvirtinimo procedūros, nustatant, kad tokiu atveju, kai sandoris sudaromas tarp listinguojamos akcinės bendrovės susijusios šalies ir šios bendrovės dukterinės bendrovės, apie tai vėliausiai sandorio sudarymo metu (sandorio sudarymo dieną) būtų paskelbiama listinguojamos bendrovės interneto svetainėje nurodant tokio sandorio šalis, sandorio datą ir vertę, o taip pat kitą informaciją, vertinant, ar sandoris yra sąžiningas ir pagrįstas akcinės bendrovės ir jos akcininkų, kurie nėra sandorio šalys, atžvilgiu.

Dėl akcijų klasių reguliavimo liberalizavimo

Įstatymo projektu siūloma keisti Akcinių bendrovių įstatymo 42 straipsnio nuostatas dėl bendrovės privilegijuotųjų akcijų reguliavimo. Siūlomais pakeitimais liberalizuojamas privilegijuotųjų akcijų institutas, sudarant galimybę bendrovei išleisti ne tik šiame įstatyme numatytų klasių privilegijuotąsias akcijas, tačiau sudaryti galimybę išleisti ir kitokias privilegijuotąsias akcijas, kurių klasių įvairovė ir jų suteikiamos turtinės ir neturtinės teisės būtų nustatytos bendrovės įstatuose.

Liberalus bendrovių akcijų klasių reguliavimas vyrauja daugumoje pažangių valstybių, tad siūlomi Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai turėtų reikšmingos įtakos konkurencingumo didinimui, o taip pat turėtų esminės įtakos ir naujai įsteigtų aukštą pridėtinę vertę kuriančių bendrovių investicijų pritraukimui ir vystymuisi, kartu užtikrinant Lietuvos kaip verslo vystymui palankios jurisdikcijos pasirinkimą. Akcijų klasių reguliavimo tobulinimo ėmėsi ir Estija, kur galimybė turėti privilegijuotąsias akcijas buvo sudaryta tik atviro tipo bendrovėms, tačiau nuo 2015 m. liepos 1 d. sudaryta galimybė ir uždarojo tipo bendrovių išleistoms akcijoms priskirti specialiąsias teises ar suteikti specialiąsias teises akcininkams, kurios paprastai siejamos su dalyvavimu priimant sprendimus visuotiniame akcininkų susirinkime ar teisės pirmumo tvarka prieš kitus akcininkus gauti dividendus ar likviduojamos bendrovės likusio turto dalį užtikrinimu. Priimtais Estijos komercinio kodekso papildymais nustatyta, kad specialiosios akcijos ar akcininkams suteikiamos teisės nustatomos uždarojo tipo bendrovės įstatuose.

Įstatymo projektu taip pat siūloma keisti maksimalios privilegijuotųjų akcijų dalies įstatiniame kapitale reguliavimą. Šiuo metu Akcinių bendrovių įstatyme įtvirtinta, kad privilegijuotosios akcijos gali sudaryti ne didesnę kaip 1/3 įstatinio kapitalo dalį. Maksimalią privilegijuotųjų akcijų įstatiniame kapitale dalį siūloma keisti atsižvelgiant į tai, kad siekiant pritraukti investicijų jaunam aukštą pridėtinę vertę kuriančiam verslui neretai leidžiamos būtent privilegijuotosios akcijos ar akcijos suteikiančios specialiąsias teises atskirų investuotojų pritraukimui, todėl ypač griežtas tokių akcijų dalies kapitale ribojimas yra perteklinis. Visgi svarbu paminėti, kad paprastosios bendrovės akcijos yra sudarančios pagrindinę akcijų įstatiniame kapitale dalį, todėl jų turėtų būti bent daugiau nei pusė, todėl Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad privilegijuotosios akcijos gali sudaryti mažesnę kaip 1/2 įstatinio kapitalo dalį. Analizuojant užsienio šalių praktiką reglamentuojant privilegijuotųjų akcijų dalį įstatiniame kapitale sutinkama įvairių pavyzdžių – nuo visiškai laisvo reglamentavimo, kai jokie ribojimai dėl privilegijuotųjų akcijų skaičiaus nėra įvedami (Austrija, Danija, Belgija, kuri atsisakė 1/3 ribojimo 2019 m.), iki reglamentavimo, kai ES valstybių narių teisiniu reguliavimu įtvirtinami ribojimai, susiję su privilegijuotųjų akcijų, nesuteikiančių balso teisės skaičiumi (Vokietija – 50 proc., Slovėnija – 50 proc., Liuksemburgas – 50 proc., Čekija – daugiausiai 90 proc., Prancūzija – 25 proc.). Nyderlanduose ir Švedijoje galimybė išleisti privilegijuotąsias akcijas be balso teisės iš viso nėra įtvirtinta.

Įstatymo projektu taip pat tikslinamos nuostatos ir dėl privilegijuotųjų akcijų konvertavimo, sudarant galimybę jas konvertuoti ne tik į paprastąsias bendrovės akcijas, bet ir į kitos klasės privilegijuotąsias akcijas, siekiant palengvinti procesus, kai bendrovės akcininkai apsisprendžia dėl poreikio išleisti kitokias turtines bei neturtines teises suteikiančias privilegijuotąsias akcijas, vietoje bendrovėje esančių privilegijuotųjų akcijų. Tokiu atveju, esamos bendrovės akcijos galėtų būti konvertuojamos tiesiogiai į kitos klasės privilegijuotąsias akcijas, vietoje šiuo metu galiojančio reikalavimo iš pradžių jas konvertuoti į paprastąsias akcijas ir papildomo sprendimo išleisti kitos klasės privilegijuotąsias akcijas.

Privilegijuotųjų akcijų konvertavimo atveju, Įstatymo projektu taip pat siūloma sudaryti galimybę visuotinio akcininkų susirinkimo, priėmusio sprendimą konvertuoti privilegijuotąsias akcijas, sprendimu konvertuoti ne visas sprendime numatytas akcijas, jeigu tokia galimybė numatyta pačiame sprendime. Bendrovės privilegijuotosios akcijos ir toliau būtų konvertuojamos vadovaujantis akcijų konvertavimo tvarkos aprašu. Tačiau tuo atveju, kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendime ar pačiam akcijų konvertavimo tvarkos apraše būtų nustatytos tam tikros sąlygos ar aplinkybės, kurioms esant/įvykus akcijos galėtų būti konvertuojamos, gali atsitikti taip, kad visgi galėtų būti konvertuojamos ir ne visos akcijos. Tokiu atveju Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti supaprastintą bendrovės įstatų keitimo tvarką, kai bendrovės valdyba (jei valdyba nesudaroma – bendrovės vadovas) būtų įgaliota atitinkamai pakeisti akcijų skaičių ir (ar) nominalią vertę bei pateikti pakeistus bendrovės įstatus juridinių asmenų registro tvarkytojui. Priėmus šiuos siūlomus Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimus, klausimas dėl bendrovės privilegijuotųjų akcijų konvertavimo būtų išsprendžiamas vieno visuotinio akcininkų susirinkimo metu, todėl būtų supaprastinamas sprendimų dėl bendrovės akcijų klasių priėmimas ir įgyvendinimas, taupomos bendrovių laiko bei ekonominės sąnaudos.

Įstatymo projektu taip pat siūloma liberalizuoti nuostatą dėl privilegijuotųjų akcijų dividendo nustatymo, sudarant galimybę pačioms bendrovėms įstatuose nustatyti privilegijuotųjų akcijų dividendo apskaičiavimo tvarką. Šis pakeitimas ypač aktualus aukštą pridėtinę vertę kuriančių bendrovių vystymui ir investicijų pritraukimui, sudarant galimybę laisvai nustatyti kiekvienos klasės privilegijuotųjų akcijų dividendą, priklausomai nuo pritrauktos investicijos, konkrečios privilegijuotųjų akcijų klasės savininkų kitų teisių apimtį, taip pat kitų svarbių aplinkybių.

Dėl smulkiųjų akcininkų turimų akcijų išpirkimo instituto įtvirtinimo

Vertybinių popierių įstatyme įtvirtintas privalomo akcijų pardavimo ir pirkimo institutas, pagal kurį akcininkas, įsigijęs akcijų, sudarančių ne mažiau kaip 95 procentus balsavimo teises suteikiančio kapitalo ir ne mažiau kaip 95 procentus visų balsų emitento visuotiniame akcininkų susirinkime, turi teisę reikalauti, kad visi kiti emitento akcininkai parduotų jiems priklausančias balsavimo teises suteikiančias akcijas, ir šie privalo jas parduoti, ir atvirkščiai, emitento akcininkas turi teisę reikalauti, kad akcininkas, kuris, veikdamas savarankiškai ar kartu su kitais sutartinai veikiančiais asmenimis, įsigijo akcijų, sudarančių ne mažiau kaip 95 procentus balsavimo teises suteikiančio kapitalo ir ne mažiau kaip 95 procentus visų balsų emitento visuotiniame akcininkų susirinkime, nupirktų jam priklausančias balsavimo teises suteikiančias akcijas, o šis akcininkas privalo jas nupirkti. Vertybinių popierių įstatyme reglamentuojama ir šios pareigos bei teisės įgyvendinimo procedūra, įskaitant superkamų akcijų kainos nustatymo tvarką ir kitus reikalavimus, užtikrinančius smulkiųjų akcininkų interesus. Taigi nuosavybės vertybinių popierių emitento smulkieji akcininkai turi galimybę įstatymo nustatyta tvarka, užtikrinančia jų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, parduoti turimas akcijas, jei mano, kad likti akcininku netikslinga. Akcinių bendrovių, kurios nėra laikomos emitentais, ir uždarytųjų akcinių bendrovių atžvilgiu panašaus teisinio reglamentavimo Lietuvoje nėra, priešingai nei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse (pavyzdžiui, Danijoje, Švedijoje, Suomijoje), kur panašūs akcijų išpirkimo institutai įtvirtinti ir kitų akcinių bendrovių bei uždarytųjų akcinių bendrovių atžvilgiu ir laikomi efektyvia smulkiųjų akcininkų interesų apsaugos užtikrinimo priemone.

Siekiant sudaryti galimybę smulkiesiems akcininkams pasitraukti iš bendrovės, kurioje vyrauja stambusis akcininkas, taip, kad būtų ginami smulkiojo akcininko interesai, kita vertus, siekiant sudaryti galimybę stambiajam akcininkui tapti vieninteliu bendrovės išleistų akcijų savininku, taip pat atsižvelgiant į kitų Europos Sąjungos valstybių narių teisinę praktiką, Akcinių bendrovių įstatymo projekte siūloma įtvirtinti akcijų išpirkimo institutą. Siūloma nustatyti, kad bendrovės akcininkas, veikdamas savarankiškai ar kartu su kitais sutartinai veikiančiais asmenimis, įsigijęs ne mažiau kaip 95 procentus balsų visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių bendrovės akcijų, turi teisę reikalauti visų kitų tos bendrovės akcininkų parduoti jiems nuosavybės teise priklausančias balsavimo teises suteikiančias bendrovės akcijas (išpirkimo teisę), o pastarieji privalo šias akcijas parduoti laikydamiesi siūlomos nustatyti akcijų išpirkimo tvarkos, kita vertus, – kad bendrovės akcininkas turi teisę reikalauti kito tos bendrovės akcininko, kuris, veikdamas savarankiškai ar kartu su kitais

sutartinai veikiančiais asmenimis, įsigijo ne mažiau kaip 95 procentus balsų visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių bendrovės akcijų, išpirkti jam nuosavybės teise priklausančias balsavimo teisę suteikiančias bendrovės akcijas, o pastarasis privalo šias akcijas išpirkti (išpirkimo pareiga) laikydamasis siūlomos nustatyti akcijų išpirkimo tvarkos.

Smulkiesiems akcininkams priklausanči 5 procentų balsų suteikiančių bendrovės akcijų riba, lemianti išpirkimo teisės ar pareigos atsiradimą, pasirinkta atsižvelgus į analogišką ribą, įtvirtintą Vertybinių popierių įstatyme. Be to, pažymėtina, kad vadovaujantis bendrovių valdymą ir veiklą reglamentuojančiais įstatymais reikšmingesnes teises bendrovės atžvilgiu (pvz., teisę inicijuoti visuotinio akcininkų susirinkimo sušaukimą (ABĮ 23 straipsnio 1 dalis), teisę reikalauti slapto balsavimo visuotiniame akcininkų susirinkime (ABĮ 27 straipsnio 7 dalis), teisę prieštarauti pavienių stebėtojų tarybos ar, jei ji nesudaroma, valdybos narių rinkimui (ABĮ 31 straipsnio 12 dalis, 33 straipsnio 3 dalis), teisę reikalauti uždarnosios akcinės bendrovės valdymo organo rašytinės ataskaitos dėl reorganizavimo sąlygų (ABĮ 64 straipsnio 3 dalis), teisę kreiptis į teismą dėl bendrovės veiklos tyrimo (CK 2.125 straipsnio 1 dalies 1 punktas) turi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia ne mažiau kaip 10 procentų visų balsų. Taigi akcininkai, kuriems priklausančios akcijos suteikia 5 procentus ar mažiau balsų, iš esmės yra beteisiai bendrovės atžvilgiu. Negana to, tokio mažo kiekio akcijų ir jų suteikiamų balsų turėjimas paprastai neduoda smulkiesiems akcininkams ir finansinės naudos, mat kontrolinį akcijų paketą turintys akcininkai, lemiantys visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimus ir nelinkę bendrovės gauto pelno dalytis su smulkiaisiais akcininkais, bendrovės uždirtas lėšas stengiasi pasiimti kitais būdais. Turint omenyje, kad tokio mažo kiekio akcijų ir jų suteikiamų balsų turėjimas smulkiesiems akcininkams neduoda nei finansinės, nei kitokios naudos, siūlomas akcijų išpirkimo institutas sudarytų sąlygas smulkiesiems akcininkams pasitraukti iš bendrovės valdymo tokia tvarka, kuri užtikrintų jų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, o siūlomo kiekio akcijų privalomas išpirkimas, turint omenyje tik formalų, realios naudos nesuteikiantį tokios nuosavybės turėjimą, neturėtų būti traktuojamas kaip smulkiųjų akcininkų nuosavybės teisės pažeidimas. Tai, kad tam tikromis aplinkybėmis smulkiųjų akcininkų įpareigojimas savo akcijas perleisti stambiajam akcininkui iš esmės neturėtų būti laikomas nuosavybės teisės ribojimu, yra pažymėjęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2015 m. sausio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-66/2015).

Siūloma nustatyti, kad bendrovės akcijų išpirkimas gali būti inicijuojamas ne bet kada, o per tam tikrą laiko tarpą, t. y. per 3 mėnesius nuo dienos, kai bendrovės akcininkas, veikdamas savarankiškai ar kartu su kitais sutartinai veikiančiais asmenimis, įsigyja ne mažiau kaip 95 procentų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių bendrovės akcijų. Siūlomas terminas analogiškas terminui, įtvirtintam Vertybinių popierių įstatyme, ir turėtų padėti išvengti atvejų, kai pavyzdžiui, bendrovės akcininkas, veikdamas savarankiškai ar kartu su kitais sutartinai veikiančiais asmenimis, įsigijęs ne mažiau kaip 95 procentus balsų visuotiniame akcininkų susirinkime suteikiančių bendrovės akcijų, sąmoningai laukia momento, kada bendrovės veiklos rezultatai bus prastesni ir, atitinkamai, akcijų vertė mažesnė, ir tik tada kreipiasi į smulkiuosius akcininkus su reikalavimu parduoti jų turimas akcijas, o šie privalo šias akcijas parduoti tuo metu esančia žema akcijų kaina.

Kartu Akcinių bendrovių įstatymo projekte siūloma reglamentuoti ir akcijų išpirkimo tvarką. Numatoma, kad stambusis akcininkas, ketinantis pasinaudoti išpirkimo teise ar vykdydamas išpirkimo pareigą (kai smulkusis akcininkas pareikalauja išpirkti jo akcijas), bendrovei turi raštu pateikti pranešimą apie akcijų išpirkimą. Bendrovė, gavusi stambiojo akcininko pranešimą apie akcijų išpirkimą, nedelsiant viešai paskelbia įstatuose nurodytame šaltinyje ir apie tai raštu informuoja bendrovės akcininkus, kuriems skirtas šis pranešimas. Pranešime apie akcijų išpirkimą turi būti nurodyta visa su akcijų išpirkimu susijusi informacija, įskaitant siūlomą akcijos išpirkimo kainą ir terminą, per kurį bendrovės akcininkai, kuriems teikiamas pranešimas, turi parduoti jiems priklausančias balsavimo teisę suteikiančias bendrovės akcijas arba kreiptis į teismą dėl siūlomos akcijos išpirkimo kainos atitikties teisingumo reikalavimams. Siekiant užkirsti kelią galimiems piktnaudžiavimo atvejams, kai siūloma akcijos išpirkimo kaina yra neadekvati, ženkliai mažesnė už rinkos kainą, įstatymo lygiu nustatoma, kad akcijos išpirkimo kaina turi būti teisinga ir pagrįsta

akcijos verte, kurią turi nustatyti nepriklausomas turto vertintojas teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka. Taip pat, siekiant apsaugoti smulkiųjų akcininkų interesus, kad už išperkamas akcijas su jais nebūtų atsiskaitoma nelikvidžiu turtu, siūloma įtvirtinti reikalavimą už išperkamas akcijas atsiskaityti tik pinigais.

Siekiant, kad smulkieji akcininkai sprendimą parduoti turimas akcijas priimtų būdami pakankamai informuoti apie siūlomas išpirkimo sąlygas, o kiti su bendrove susiję asmenys (darbuotojai, kreditoriai) būtų informuoti apie smulkiųjų akcininkų turimų akcijų išpirkimą ir jų sutelkimą vienose rankose, taip pat galimas to pasekmės bendrovei (pavyzdžiui, įtaką bendrovės interesams, darbo sąlygoms ir kt.), siūloma įtvirtinti pareigą bendrovės valdybai, o jei ji nesudaroma, vadovui parengti ataskaitą ir joje pateikti motyvuotą nuomonę dėl siūlomų akcijų išpirkimo sąlygų ir akcijų išpirkimo poveikio bendrovei. Ataskaita turėtų būti skelbiama bendrovės interneto svetainėje, o jei bendrovė jos neturi, suinteresuotiems asmenims turėtų būti sudaroma galimybė susipažinti su ataskaita bendrovės buveinėje.

Kaip minėta, pranešime apie akcijų išpirkimą turėtų būti nurodytas ne trumpesnis kaip 4 savaičių terminas, per kurį smulkieji akcininkai turėtų susipažinti ir įvertinti siūlomas akcijų išpirkimo sąlygas bei apsispręsti, ar turimas akcijas parduoti pranešime nurodytomis sąlygomis ar, esant pagrįstų abejonių dėl siūlomos akcijos išpirkimo kainos atitikties teisingumo principui, kreiptis į teismą su prašymu įvertinti, ar siūloma akcijos išpirkimo kaina yra teisinga. Nurodytu atveju *mutatis mutandis* būtų taikomi Civilinio kodekso 2.115 straipsnio 2 dalis, 2.118, 2.119 ir 2.120 straipsniai. Jei teismo nustatyta akcijos išpirkimo kaina būtų didesnė nei ta, kuri buvo nurodyta pranešime apie akcijų išpirkimą, teismo nustatyta akcijos išpirkimo kaina būtų taikoma visiems bendrovės išleistų tos pačios klasės akcijų, dėl kurių teikiamas pranešimas apie išpirkimą, savininkams nepriklausomai nuo to, ar jie kreipėsi į teismą.

Akcininkui, gavusiam pranešimą apie akcijų išpirkimą, per pranešime nurodytą terminą nesiėmus jokių veiksmų, akcijas išperkantis akcininkas turėtų sumokėti pranešime nurodytą akcijos išpirkimo kainą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą, o bendrovė savo ruožtu turėtų imtis veiksmų, patvirtinančių nuosavybės teisės į išperkamas akcijas perėjimą jas išperkančiam akcininkui. Jei akcijų išpirkimą inicijuojantis stambusis akcininkas per pranešime apie akcijų išpirkimą nurodytą terminą nesumokėtų pranešime nurodytos akcijos išpirkimo kainos, pastarojo teisė išpirkti akcijas pasibaigtų ir jis šia teise nebegalėtų pasinaudoti ateityje. Taip stambusis akcininkas būtų skatinamas sąžiningai ir laiku vykdyti su akcijų išpirkimu susijusius įsipareigojimus. Jei akcijų išpirkimo pareigą vykdomas stambusis akcininkas per pranešime apie akcijų išpirkimą nurodytą terminą nesumokėtų pranešime nurodytos akcijos išpirkimo kainos, išpirkti akcijas reikalaujantis akcininkas įgytų teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl lėšų už išperkamas akcijas išieškojimo iš pareigos išpirkti akcijas nevykdančio akcininko.

Siekiant užkirsti kelią galimiems piktnaudžiavimo atvejams, kai, siekiant išvengti pareigos išpirkti akcijas vykdymo, dalis stambiajam akcininkui priklausančių akcijų būtų perleidžiama susijusiems asmenims ar dalis turimų akcijų suteikiamų balsavimo teisių būtų perleidžiama kitiems asmenims, Akcinių bendrovių įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad akcijų išpirkimo instituto nuostatos būtų taikomos ne tik tuo atveju, kai nurodytą balsų skaičių suteiktų akcininkui nuosavybės teise priklausančios akcijos, bet ir kai nurodytas balsų skaičius būtų pasiektas akcininkui sutartinai veikiant su kitais asmenimis, kurių balsai būtų skaičiuojami vadovaujantis Vertybinių popierių įstatymo 26 straipsniu (pavyzdžiui, būtų įskaitomos ir akcijų, įgytų dėl akcininko interesų, bet kito asmens vardu, suteikiamos balsavimo teisės, įkeistų ar patikėjimo teise perduotų akcijų suteikiamos balsavimo teisės, jei asmuo gali jomis naudotis, taip pat nuosavybės teise nepriklausančių akcijų, kurių suteikiamomis balsavimo teisėmis asmuo gali naudotis pagal balsavimo teisių perleidimo sutartį ar kitais pagrindais, suteikiamos balsavimo teisės). Sutartinai veikiantys asmenys solidariai atsakytų už pareigos išpirkti akcijas įvykdymą, o kiekvieno iš jų išperkamų akcijų kiekis būtų proporcingas jo turimų bendrovės balsų kiekiui, buvusiam pranešimo apie akcijų išpirkimą pateikimo metu, jei nebūtų susitarta kitaip.

Siūloma nustatyti, kad akcijų išpirkimo tvarką reglamentuojančios taisyklės *mutatis mutandis* būtų taikomos ir konvertuojamųjų obligacijų, kurios gali būti pakeistos į balsavimo teisę suteikiančias bendrovės akcijas, išpirkimui.

Pažymėtina, kad siūlomas įtvirtinti akcijų išpirkimo institutas neturėtų būti tapatinamas su Civiliniame kodekse įtvirtintu priverstinio akcijų pardavimo institutu (Civilinio kodekso antrosios knygos IX skyrius), kurio atveju turi būti įrodoma, kad akcininko veiksmai prieštarauja bendrovės veiklos tikslams ir negalima pagrįstai manyti, kad tie veiksmai ateityje pasikeis. Akcinių bendrovių įstatymo projekte siūlomu įtvirtinti akcijų išpirkimo instituto atveju akcijos būtų išperkamos nepriklausomai nuo to, ar egzistuoja tam tikri piktnaudžiavimo elementai, ar ne.

Dėl uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pardavimo ypatumų

Praktikoje, taip pat ir tarp mokslininkų kyla nemažai diskusijų dėl Akcinių bendrovių įstatymo 47 straipsnio 9 dalies aiškinimo, kurioje įtvirtinta, kad uždarnosios akcinės bendrovės įstatuose gali būti nustatyta kitokia nei šio straipsnio 1–8 dalyse nustatyta akcijų pardavimo tvarka. Šios įstatymo nuostatos formuluotės kontekste diskusijos kyla, ar kitokia įstatuose nustatyta uždarnosios akcinės bendrovės akcijų perleidimo tvarka apima ir galimybes atšaukti esamų akcininkų pirmumo teisę įsigyti visas parduodamas uždarnosios akcinės bendrovės akcijas. Manytina, kad galimybės nustatyti kitokią uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pardavimo tvarką pirmumo teisę nustatanti Akcinių bendrovių įstatymo nuostata turėtų būti dispozityvi, sudarant galimybę patiems akcininkams nustatyti jiems priimtinausią akcijų pardavimo procedūrą, kuri bendrovės įstatuose galėtų būti reguliuojama tiek griežčiau (pvz. nustatant ilgesnius akcininkų galimybei pasinaudoti pirmumo teise įsigyti uždarnosios akcinės bendrovės akcijas), tiek laisviau (pvz. nustatyti trumpesnius akcininkų galimybės pasinaudoti pirmumo teise įsigyti uždarnosios akcinės bendrovės akcijas terminus arba atsisakyti esamų akcininkų pirmumo teisės iš viso). Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma tikslinti Akcinių bendrovių įstatymo 47 straipsnio 9 dalį, nustatant, kad uždarnosios akcinės bendrovės įstatuose gali būti nustatyta, kad pirmumo teisė, numatyta Akcinių bendrovių įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje netaikoma, taip pat nustatyta kitokia nei šio straipsnio 1–8 dalyse nustatyta akcijų pardavimo tvarka.

Įstatymo projektu teisėkūros požiūriu tikslinamas 47¹ straipsnis dėl akcijų suteikimo bendrovės, patronuojančios bendrovės darbuotojams, įskaitant bendrovės, patronuojančios bendrovės ar dukterinės bendrovės vadovą, bendrovės, patronuojančios ar dukterinės bendrovės stebėtojų tarybos nariams, valdybos nariams. Šios nuostatos įtvirtintos 2017 m. birželio 29 d. priimtu Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 28, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 41¹, 43, 44, 45, 45¹, 46, 47, 51, 52, 54, 57, 59 ir 67 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40¹, 47¹, 47² ir 53¹ straipsniais įstatymu (toliau – Nr. XIII-556). Atkreiptinas dėmesys į Įstatymo Nr. XIII-556 33 straipsnį, kuriuo įtvirtinamos nuostatos dėl įstatymo įsigaliojimo, įgyvendinimo ir taikymo. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Įstatymo Nr. XIII-556 24 straipsnyje išdėstyto Akcinių bendrovių įstatymo 47¹ straipsnio nuostatos netaikomos grupei, kaip ši sąvoka apibrėžta Akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnyje. Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas nekeičiamas, tačiau tikslinamas atsižvelgiant į tai, kad teisės aktas turi atitikti Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto aiškumo teisėkūroje principą, kuris reiškia, kad teisinis reguliavimas, be kita ko, turi būti tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas. Manytina, kad išimties dėl akcijų suteikimo grupei, kaip ši sąvoka apibrėžta Akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnyje, įtvirtinimas Įstatymo Nr. XIII-556 nuostatose dėl įstatymo įsigaliojimo, įgyvendinimo ir taikymo (tai reiškia, kad įsigaliojus įstatymui ši išimtis nurodoma TAR pastaboje prie straipsnio) visgi sukelia prielaidas skirtingam subjektų rato, kuriems gali būti taikomos Akcinių bendrovių įstatymo 47¹ straipsnio nuostatos dėl akcijų suteikimo, interpretavimui. Siekiant aiškumo dėl Akcinių bendrovių įstatymo 47¹ straipsnio nuostatų teisinio reguliavimo taikymo apimtys, Įstatymo projektu straipsnis dėl akcijų suteikimo tikslinamas jį papildant nauja dalimi dėl išimties neatlygintinai ar iš dalies atlygintinai suteikti bendrovės, patronuojančios ar dukterinės bendrovės darbuotojams, įskaitant vadovą, stebėtojų tarybos ir valdybos narius taikymo bendrovei, kurios akcijos ar dalis akcijų, suteikiančių

daugiau kaip 1/2 visų balsų šios bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime, priklauso valstybei ar savivaldybei nuosavybės teise, taip pat jos dukterinėms bendrovėms.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturėtų turėti.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Įstatymo projekte siūlomi pakeitimai yra susiję su verslo sąlygų gerinimu, verslo skatinimu, jo plėtra ir konkurencingumu.

Įstatymo projekte siūlomi pakeitimai sudarys galimybę mažesnėmis sąnaudomis pradėti ir plėtoti verslą, sudaryti prielaidas nuotoliniu būdu įgyvendinti akcininko pagrindines neturtines teises visuotiniame akcininkų susirinkime naudojantis šiuolaikinių technologijų suteikiamomis galimybėmis.

Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai dėl akcijų klasių instituto liberalizavimo ypač aktualūs jaunam aukštą pridėtinę vertę kuriančiam verslui, siekiančiam pritraukti investicijų, taigi priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus bus ne tik skatinimas verslas bei jo plėtra, bet ir didinamas Lietuvos, kaip verslui palankios jurisdikcijos, konkurencingumas.

Priėmus siūlomus Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimus, be kita ko, bus mažinama administracinė našta akcinėms bendrovėms, kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, nustatant optimalius kriterijus ir procedūras dėl sandorių su susijusiomis šalimis tvirtinimo ir atskleidimo, ypač tiems sandoriams, kurie susiję su kasdiene/įprastine bendrovės veikla bei neturi neigiamos įtakos su sandorių nesusijusių šalių atžvilgiu.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „įstatinis kapitalas“, „akcijų klasės“, „privilegiuotosios akcijos“, „pirmumo teisė“, „akcijų apmokėjimas“, „akcijų išpirkimas“, „susijusių šalių sandoriai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.
